

реализацию действия, например: *Большой семьей веселей жить*;

г) временные и пространственные условия, влияющие на реализацию действия, например: *Однако успокаиваться пока рано* [2, с. 54].

Таким образом, разнородность синтаксического типа безличных предложений приводит к тому, что проблематика его изучения не может быть ограничена лишь вопросами специфики синтаксических категорий в языковом плане или в их отношении к логическим категориям. Лингвисты, наблюдая за грамматическими и стилистическими сторонами языковых явлений, в их органическом единстве, имеют возможность изучать безличные предложения не формально, а глубоко, сознательно, раскрывать в каждом отдельном явлении его подлинное содержание, фиксировать в движении и функционировании синтаксические структуры в различных речевых и функционально-языковых стилях.

Изучение безличных предложений на основе художественных текстов позволяет наглядно продемонстрировать способы функционирования безличных предложений в реальной речевой ситуации, показать все многообразие таких предложений.

Література

1. Валгина Н. С. Современный русский язык. Синтаксис. / Н. С. Валгина. – М. : Флинта, 2009. – 397 с.
2. Галкина-Федорук Е. М. Безличные предложения в современном русском языке / Е. М. Галкина-Федорук. – М. : Дом книги, 1990. – 279 с.
3. Леонов Л. М. Произведения: в 3-х т. / Л. М. Леонов. – М. : Арбат-Книга, 1997. – Т. 1: Романы. Повести. Рассказы. – 418 с.
4. Современный русский язык : Учебник / Под ред. В. А. Белошапковой. – 3-е изд., испр. и доп. – М. : Просвещение, 1997. – 469 с.

Дериведмідь О.С.,

магістрант,

Бердянський державний педагогічний університет,
науковий керівник – к. філол. н., доц. **С.М. Глазова**

ДЕМОНОЛОГІЧНА ЛЕКСИКА ЯК РІЗНОВИД СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ЛЕКСИКИ

Усі міфологічні і демонологічні уявлення, магичні обряди та ритуали не лише пов'язані із фантастичною сферою, а й, як правило, відбивають багатющий міжпоколінний досвід людей, і відтворюють їх вікові прагнення. Тому це зобов'язує пильніше придивитись до даного феномена, що відіграв неабияку роль у становленні та розвитку духовності народу. Відповідно вірування та повір'я – основа світоглядних уявлень людей і найважливіша складова їх духовного життя – на сьогодні є **актуальною** темою дослідження.

Мета роботи полягає в аналізі демонологічної лексики сучасної української мови на семантичному й лексичному рівнях.

Демонологічна лексика є важливим компонентом у формуванні сучасної української літературної мови, яка постійно розвивається, збагачуючи художні засоби літературно-мистецьких жанрів. Більшість загальноновживаних демономенів послідовно зафіксовано в етнографічних та фольклорних джерелах, художній літературі XIX - поч. XXI ст.

У демономенах знаходять відображення історичні процеси, які відбувалися в лексичній системі української мови від найдавніших часів до сучасності. Лексичний фонд українських демонологічних назв включає праслов'янські утворення (*бала, біс, відьма, волхв, галдун, дідько, чорт, явида, яга, ядун* та ін.), запозичення (*астролог, босорка, василіск, екстрасенс, иджибаба, маг, полтергейст, сатана, шаман*) та питомі українські слова (*вовкун, дияволка, русалонька, чортисько, чортятючко* та ін.), що кількісно переважають. Еволюція лексико-семантичної мікросистеми простежується на рівні якісних і кількісних характеристик складників. Найголовнішими механізмами її розвитку є формування значень на базі існуючих понять (відьма – “жінка, яка багато знає”, “жінка, яка займається чаклуванням”, “зла жінка”, “розпатлана жінка”; русалка – “дівчина-утоплениця”, “дівчина-риба”, “дівчина з гарним довгим волоссям”), словотворення (*відьмище, вовкун, дракончик, непрості, упирятко*), запозичення (*василіск, гідра, полтергейст, сукуб*).

До позамовних факторів, які вплинули на розширення складу демонологічної лексики, належать переоцінка носіями мови назв за полярністю добро-зло у зв'язку з прийняттям християнства, а також оберегові заборони на вживання демономенів, що спричинило появу евфемізмів. Евфемізми на позначення демонологічних персонажів у живомовному просторі мають нерівномірне поширення. За спостереженнями, вживання демономенів у говірках південно-східного наріччя є мало табуйованим, що виявляється в активних мовних реалізаціях. У говірках південно-західного наріччя табу на вживання демонологічної лексики діє й сьогодні. Цей факт пояснюється, насамперед, мірою збереження релігійності загальною масою представників регіонів та сталістю корінного населення, яке менше потрапило під вплив міграційних процесів. Власне мовні фактори розвитку системи демонологічних назв змінили якісні показники демономенів (утворилися фонетичні, словотвірні варіанти).

Демонологія є органічною частиною наївної картини світу українців, яка відображає уявну дійсність, побудовану на давній міфології та християнських віруваннях. Демономени української мови утворюють структуровану, досить розгалужену, незамкнену мікросистему, яка включає такі лексико-семантичні групи: “Відьма”, “Некродемономени” (*заставний мрець, русалка, упир, привид*), “Перевертень”, “Потвора”, “Змій”, “Чорт”, кожна з яких має відповідну домінуючу групу, часто родову назву (*біс, відьма, ворожбит, знахар, мавка, перевертень, чаклун, упир, чорт* та ін.). Незважаючи на тривалий процес формування, вона не є консервативною, а розвивається, набуваючи якісних ознак як у словотворенні, так і в семантиці. Розширення семного складу лексичного значення назв спричинене

відображенням у ньому елементів різних картин світу: язичницької (*відьмочка, домовичок, мавочка, русалочка, чортяточко*), що характеризується шанобливим ставленням до духів природи, та християнської (*диявол, сатана*) з різко негативною оцінкою демонів зла.

Демонологічні найменування відзначаються лінгвокультурною маркованістю, що певним чином характеризує носіїв етнокультури. У прямому значенні вони не тільки називають предмети уявної дійсності, а й виконують оцінно-експресивну функцію: сигналізують про підкреслено негативне чи позитивне ставлення до названих предметів з боку мовця. Традиційно демонологічна лексика позначає суб'єкти, поведінка яких є відхиленням від моральних, соціальних норм, а зовнішність відзначається потворністю. Ці чинники вплинули на негативну оцінність більшості демонологічних назв, порівн.: *вітюха, марюка, упирага, чортовище* тощо. Шкала негативних оцінок демонів широка; це закладено у відображенні уявлень про добро і зло (*демон* – матеріалізація зла). Рідше досліджувані номени мають демінутивну форму: *відьмочка, упирятко, чортяточко*. Стилістична маркованість знаходить відображення в конотативних компонентах демонологічних назв. Конотації доповнюють предметно-понятійний зміст номенів і надають їм експресивної функції на основі світоглядних знань людей, їхнього культурно-історичного досвіду. Вони є асоціативно-образними складниками лексем, що характеризуються узуальними (*відьма*: зла, сварлива жінка; *баба яга*: дуже стара, зла, сварлива жінка) та okazіональними конотаціями (*відьма*: вульгарна жінка). Назви із узуальним значенням функціонують у міфологізованих, сатирично-гумористичних текстах, мовленні. Okazіональні утворення є характерною ознакою мови художньої літератури.

Отже, демонологічна лексика реалізується в конструкціях пейоративного плану, є виявом національної інвективної стратегії.

Література

1. Воропай О. Звичаї нашого народу : етнографічний нарис / О. Воропай. – К. : Оберіг, 1991. – Т. 1. – 455 с.
2. Головацький Я. Виклади давньослов'янських легенд, або міфологія / Я. Головацький. – К. : Довіра, 1991. – 91 с.
3. Давидюк В. Крокове колесо. Нариси з історичної семантики українського фольклору / В. Давидюк. – К. : Наукова думка, 2002. – 187 с.
4. Давидюк В. Первісна міфологія українського фольклору / В. Давидюк. – Луцьк : Вежа, 1997. – 295 с.
5. Етимологічний словник української мови / За ред. О. Мельничука : У 7 т. – К. : Наукова думка, 1982–1989. – Т. 1. – 450 с.